

Економічне оцінювання соціальної ефективності локальних інтегрованих систем

У статті обґрунтована необхідність та запропоновано шляхи визначення соціальної ефективності локальної інтегрованої системи. Окреслено переваги та недоліки існуючих підходів до оцінювання соціальної ефективності складних систем. Обґрунтовано комплексний характер соціальної ефективності та модель її економічної оцінки. Визначено послідовність виміру соціальної ефективності інтегрованої системи та методика формування її інтегрального показника.

Ключові слова: локальна інтегрована система, соціальна ефективність, модель оцінки, показники оцінки соціальної ефективності, інтегральна оцінка соціальної ефективності.

Постановка проблеми. Важливим напрямком формування ринку сільськогосподарської продукції в Україні та забезпечення потреб населення країни у екологічно чистій, високоякісній, вітчизняній сільськогосподарській продукції та продуктах її переробки є розвиток локальних інтегрованих систем типу «заготовка-переробка-реалізація».

Оцінка економічної та соціальної ефективності локальної інтегрованої системи є невід'ємним елементом системи управління, адже дозволяє стверджувати про доцільність їх створення, проблеми та перешкоди розвитку. Водночас, методологія визначення соціальної ефективності складних систем вимагає більш комплексного та трудомісткого процесу на противагу оцінюванню результатів господарювання простих унітарних суб'єктів, оскільки різними є цілі суб'єктів-учасників, відповідно – об'єкти оцінки, її показники та критерії; результати спільного господарювання залежать від початкових умов створення об'єднання; ефект від інтеграції може проявлятися у різних сферах; методика оцінки має враховувати зв'язок між різнохарактерними показниками. Тому виникає необхідність соціального виміру розвитку інтегрованих систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження ефективності складних економічних систем внесли такі вчені, як О. Валентієва (оцінка ефективності виробничо-економічних систем у промисловості) [1], М. Дж. Вейтс (вивчення ефективності функціонування виробничих кластерів) [13], В. Гончаров, В. Припотень (організаційно-структурний аспект ефективності інтегрованих систем) [7], В. Горбатов (інтеграційні процеси в системі стратегічного управління) [3], А. Пилипенко, С. Стиренко (типологізація аспектів ефективності життєдіяльності інтегрованого утворення) [8], С. Софронов, А. Стерлінгова (теоретико-методичні основи оцінки ефективності інтегрованих утворень) [9], А. Череп (ефективність промислово-фінансових груп) [12], С. Ягуткін та ін.

Разом з тим у сучасних наукових розробках висвітлюються важливі аспекти оцінки загальної ефективності, економічної ефективності, синергічного ефекту діяльності об'єднань і певною мірою відсутнє комплексне відображення теорії та методології дослідження соціальної ефективності інтегрованих формувань.

Міценко Наталія Григорівна, кандидат економічних наук, доцент, професор, завідувач кафедри економіки підприємства Львівської комерційної академії.

© Н. Г. Міценко, 2012

Метою статті є висвітлення переваг та недоліків існуючих підходів до визначення соціальної ефективності інтегрованого формування, обґрунтування необхідності, моделі та методики оцінки соціальної ефективності локальної інтегрованої системи.

Результати дослідження. Створення локальних інтегрованих систем «заготовка – переробка – реалізація» в АПК має на меті забезпечення позитивного економічного ефекту, але при цьому можуть та повинні вирішуватися й соціальні завдання. Останні полягають у створенні нових робочих місць, підвищенні рівня оплати та покращанні умов праці, розширенні можливостей для професійного зростання персоналу підприємств, розвитку сучасних заготівельних, переробних та торговельних підприємств з усіма позитивними наслідками (зростання обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції та валового регіонального продукту, посилення інноваційного складника конкурентоспроможності економіки, підвищення рівня задоволення потреб населення у товарах і послугах), збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, забезпеченні розвитку сільських територій.

Саме соціальну ефективність створення і функціонування локальних інтегрованих систем потрібно вважати головним системоутворюючим чинником як узгодження (інтеграції), так і стимулювання процесів реалізації економічних інтересів стейкхолдерів: суспільства (громадян, що проживають на певній території), персоналу, підприємств – учасників об'єднання, галузевих, регіональних та центральних органів влади (рис. 1). Є підстави стверджувати, що висока соціальна ефективність виробничо-торговельних систем слугує інструментом так званого ринкового саморегулювання, що активізує ефект мультиплікатора їх розвитку, адже результатом покращання життя людей і підвищення їх доходів є збільшення купівельних фондів населення та розвиток внутрішнього споживчого ринку, що стимулює виробництво і пропозицію споживчих товарів (послуг), покращує фінансові можливості економічних агентів для подальшого нарощування виробничих потужностей та інтеграції.

Зауважимо, що власне системний характер соціальної результативності виробничо-торговельних інтегрованих систем доводить об'єктивну необхідність втілення державної політики, спрямованої на стимулювання їх створення і розвитку. Так, розвиток заготівельної сфери дозволяє вирішити проблеми, пов'язані з низькою ефективністю використання земель сільськогосподарського призначення, неврегульованістю процесів збуту населенням заготівельним і переробним підприємствам продукції, вирощеної у власних селянських та фермерських господарствах, слабкою діловою активністю населення та дрібних виробників сільськогосподарської продукції, малорозвиненою інфраструктурою ринку на субрегіональному рівні, обмеженими організаційними та фінансовими можливостями місцевих громад щодо реалізації адекватної політики соціально-економічного розвитку. Натомість створення заготівельних структур спроможне якщо не реалізувати більшість з окреслених завдань, то хоча б стати важливим елементом у сукупності необхідних для цього передумов, сприяючи зайнятості населення, більш ефективному та раціональному використанню земель та ресурсів сільгосппродукції, розвитку ринку збуту продукції сільського господарства та переробної промисловості, акумуляції фінансових та інвестиційних ресурсів, їх деконцентрації у великих містах та обласних центрах.

Проте формування локальних інтегрованих систем типу «заготовка – переробка – реалізація» потребує і створення переробних (виробничих) підприємств, що дозволить забезпечити як переробку сільгоспсировини, що надходить із заготівельної сфери, так і соціальний ефект, який полягає у створенні нових робочих місць та збільшенні

зайнятості та доходів населення, покращанні умов праці і соціального захисту персоналу підприємств–учасників інтегрованої системи, розширенні фінансових (бюджетних) можливостей органів місцевої влади у реалізації соціальних заходів.

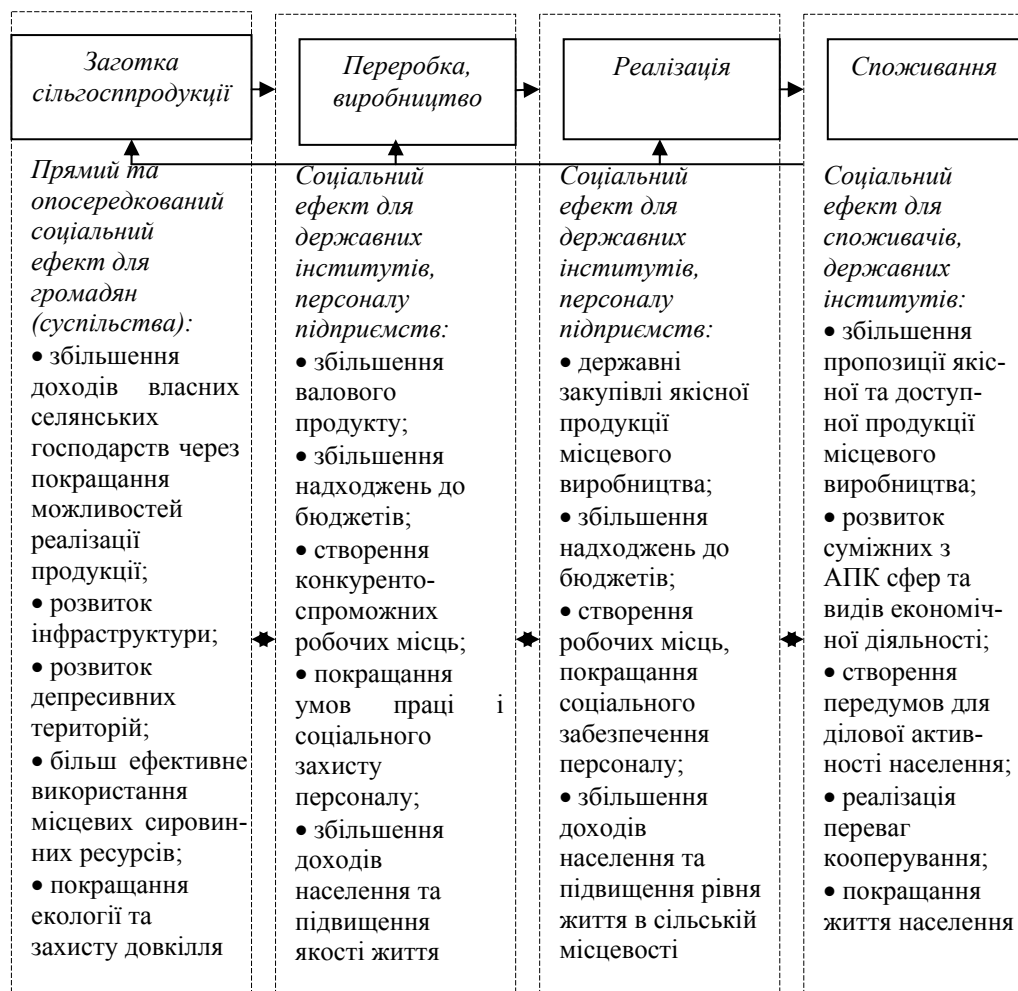

Рис. 1. Комплексний характер соціальної ефективності локальної інтегрованої системи «заготка – переробка – реалізація»

Водночас частину важливих соціальних функцій у виробничо-торговельних системах виконує й сфера реалізації товарів (продукції), де також створюються робочі місця та забезпечується зайнятість населення, соціальний захист працівників, здійснюється господарська діяльність та сплачуються відрахування до бюджетів усіх рівнів. Соціальна ефективність цієї ланки в технологічному процесі заготовки, переробки та реалізації продукції АПК може проявлятися також у забезпеченні пропозиції конкурентоспроможної продукції для державних потреб та резервів, недопущенні цінових перекосів та дефіциту продовольчих товарів, гарантуючи

продовольчу і соціальну безпеку держави.

При оцінюванні соціальної ефективності функціонування локальних інтегрованих систем необхідно враховувати і їх значення для сфери споживання товарів (послуг), передусім – задоволення потреб споживачів у якісних і доступних товарах та витіснення з ринку продукції імпортного виробництва, тіньового сектору, контрабандного чи контрафактного походження. Позитивним наслідком розвитку споживчого ринку є сприяння діловій активності населення, розвиток суміжних сфер економічної діяльності – інформаційно-консультаційних та сервісних підприємств, фінансово-кредитного та страхового секторів тощо.

Наголосимо, що проявом соціальної ефективності локальних інтегрованих об'єднань є сприяння поступовому та поетапному покращанню галузевої структури економіки, усунення диспропорцій соціально-економічного просторово-територіального розвитку, демонополізація виробничої сфери і споживчого ринку, посилення прозорості та керованості процесами виробництва і збуту продукції АПК, збалансування її ціноутворення. Але негативними проявами посттрансформаційного етапу розвитку економіки є об'єктивна лібералізація зовнішньоекономічної сфери, яка в умовах недостатнього внутрішнього виробництва призводить до критичного збільшення імпорту у внутрішньому споживанні, виникнення штучних дефіцитів і надмірної кількості посередників у системі просування продукції від заготівельної сфери до роздрібною торгівлі. Натомість, як доведено практикою, виключно адміністративними методами державного управління усунути ці проблеми практично неможливо, що потребує пошуку та використання ефективних економічних інструментів, до яких, очевидно, належить сприяння створенню та розвитку локальних інтегрованих систем типу «заготовки – переробка – реалізація». Більше того, з огляду на масштаб та суспільну значущість проблеми державою повинні не лише створюватися необхідні для цього інституційно-організаційні та економічні умови, але й здійснюватися пряме цільове інвестування, за об'єкт якого можуть використовуватися активи і ресурси системи споживчої кооперації.

Враховуючи системний характер проблеми соціальної ефективності локальних інтегрованих систем «заготовка – переробка – реалізація», її модель (рис. 2) підкреслює необхідність комплексного підходу до оцінювання.

Незважаючи на доволі широкий діапазон напрямів соціальної ефективності локальних інтегрованих систем, очевидно, що різною є міра важливості їх забезпечення. Це свідчить про необхідність поетапного (багаторівневого) підходу як до управління, так і до оцінювання їх соціальної ефективності (рис. 3).

За логікою загальновідомих теоретичних підходів до послідовності впливу мотиваційних чинників на поведінку економічних агентів результат реалізації заходів у соціальній сфері має проявитися передусім на рівні суб'єкта господарювання та забезпечити не лише соціальний, але й економічний ефект. У міру економічного розвитку інтегрованої системи, покращання ресурсно-фінансових можливостей та забезпечення належної соціальної ефективності на мікрорівні, інтегральна ефективність та масштаби її соціальної складової мають збільшуватися. Хоча окремі важливі зовнішні характеристики соціальної ефективності локальних інтегрованих систем мають забезпечуватися постійно й системно (якість продукції; соціальні аспекти відносин з пайовиками, населенням, партнерами по об'єднанню, конкурентами; збереження довкілля; ефективне і раціональне використання місцевої сировини).

Підкреслимо, що висновок про соціальну ефективність локальних інтегрованих

систем може бути як інтегральним (узагальнювальна оцінка, що зручна для порівняльних характеристик і загального висновку), так і частковим (базуватися на сукупності різних оцінних показників, що більш комплексно характеризує проблему); для окремих учасників та об'єднання в цілому. Але все ж головним критерієм соціальної складової ефективності на мікрорівні є рівень розвитку та використання людського капіталу, оскільки від інвестицій у нього залежать важливі параметри економічного розвитку - рівень інноваційної активності, ефективність та якість управління підприємствами і бізнес-процесами, продуктивність та ефективність праці, рівень інтеграції та реалізації економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Ця думка поділяється багатьма науковцями. Так, І.Ткачук та С.Кропельницька зазначають, що процеси забезпечення соціальної ефективності виробничо-господарської системи необхідно розглядати крізь призму створення ефекту задоволення матеріальних та духовних потреб працівників, а економічні результати – як засіб їх досягнення. Але перетворити технічний рівень основних виробничих фондів, високу якість матеріальних, наявність інформаційних та фінансових ресурсів у такий капітал, що приносить прибуток, може лише людина. Відтак, людський капітал необхідно розглядати як джерело доходу економічного агента, що потребує інвестицій [10]. Значення рівня розвитку людського капіталу істотно зростає в діяльності інтегрованих суб'єктів, оскільки разом із виробничою функцією посилюється необхідність ефективного управління більш складною системою, налагодження взаємозв'язків між її елементами.

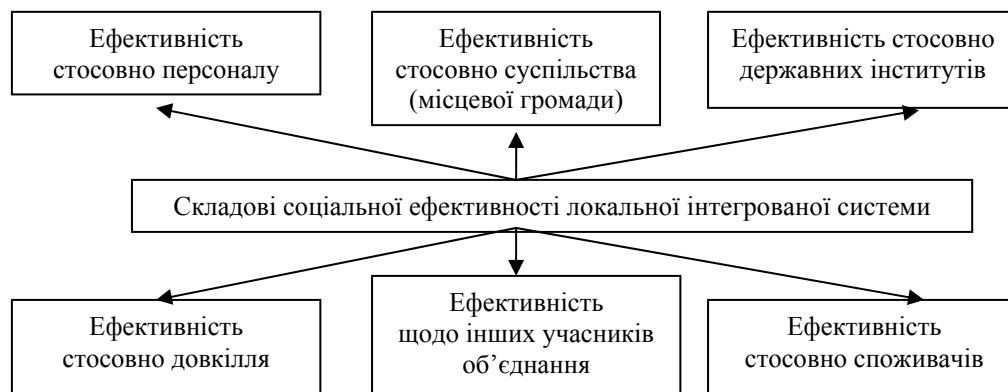

Рис. 2. Модель оцінки соціальної ефективності локальної інтегрованої системи «заготовка–переробка–реалізація»

Висновки за іншими критеріями соціальної ефективності локальних інтегрованих систем мають зовнішній характер, та їхня подальша трансформація у економічний ефект передбачає формування позитивного суспільного іміджу за рахунок виробництва та реалізації якісної і доступної продукції, створення нових конкурентоспроможних робочих місць та підвищення рівня зайнятості, розширення фінансових можливостей влади для реалізації соціально-орієнтованої політики, інтеграції інвестицій, здійснення конкретних програм у сфері соціальної відповідальності перед громадою та довкіллям.

Отже, інтегральна оцінка соціальної ефективності досліджуваних систем об'єктивно потребує комплексного підходу і розрахунку узагальнювального показника як суми

добутків часткових характеристик на коефіцієнти їх вагомості. Формування критеріїв необхідно здійснювати із урахуванням: цілей оцінки, рівня впливу, ознак типологізації функцій у забезпеченні розвитку інтегрованого об'єднання, рівня реалізації фінансово-економічних інтересів його суб'єктів – учасників. У цьому випадку узагальнювальний показник (I) може розраховуватися у вигляді лінійної згортки

Рис. 3. Послідовність оцінки соціальної ефективності локальних інтегрованих систем

$$I = \sum_{j=1}^m a_j \times z_j, \quad (1)$$

де a_j – вагові коефіцієнти, які визначають рівень внеску j -го показника в інтегральне значення соціальної ефективності локальної інтегрованої системи; z_j – нормалізовані значення вхідних показників (із дотриманням умови: $0 \leq a_j \leq 1$; $\sum a_j = 1$), m – кількість вхідних показників.

При формуванні сукупності часткових аналітичних показників оцінки соціальної ефективності важливо враховувати показники обсягів діяльності, її динаміки, структури (або рівня) та ефективності (табл. 1).

Таблиця 1 – Показники оцінки соціальної ефективності функціонування локальних інтегрованих систем (запропоновано автором)

Назва показника	Трактування
Обсяги поширення соціальної ефективності, грн	Дозволяє виявити масштаби реалізації соціальних заходів інтегрованої системи загалом, уможливорює порівняння їх з іншими економічними агентами
Обсяги соціальних інвестицій учасників, у т.ч. у розрахунку на одного працівника та на одну особу наявного населення, грн	
Кількість та частка учасників (структурних підрозділів), які здійснюють соціально орієнтовані заходи, од., або %	Характеризує рівень поширеності практики реалізації соціальних заходів серед учасників системи
Показники просторово-структурної характеристики соціальних інвестицій системи, грн, або %	Відображає раціональність розподілу соціально орієнтованої політики учасників та об'єднання загалом за видами діяльності, верствами населення та категоріями зайнятих, за територією країни
Частка соціальних інвестицій учасників у загальній сумі витрат інтегрованого об'єднання на соціальну політику, %	Уможливорює порівняння обсягів соціальної діяльності об'єднання та учасників, а також показує місце останніх (чи окремих структурних підрозділів) у соціальній політиці системи
Частка соціальних інвестицій учасників об'єднання в загальній сумі їх витрат, %	Засвідчує місце соціальних заходів у загальних витратах на забезпечення фінансово-господарської діяльності, тобто одночасно характеризує і обсяги, і можливості учасників об'єднання щодо здійснення соціальних інвестицій
Відношення корисного ефекту (оціненого експертно) до витрат на соціальні заходи, коефіцієнт	Є головним критерієм соціальної ефективності; може слугувати орієнтиром для визначення адекватних (паритетних) державних витрат на підтримку діяльності та розвиток локальних інтегрованих систем
Кількісні та якісні показники стану й рівня розвитку людського капіталу	Відображають результативність соціальної політики у контексті важливого її завдання – підвищення конкурентоспроможності системи та її учасників, а також покращання вагомого складника ресурсного потенціалу об'єднання
Середня заробітна плата в учасників та системі загалом, грн	Дозволяє порівнювати обсяги оплати праці як важливої складової соціально орієнтованої поведінки

Запропонований перелік показників оцінки обсягів та ефективності соціальної діяльності локальних інтегрованих систем та їх учасників не є вичерпним і може передбачати використання більш спеціалізованих критеріїв залежно від особливостей

виду економічної діяльності, району розміщення, секторальної належності системи.

Щодо соціальної діяльності окремих економічних агентів, то, як зазначає Д. Задірака, при оцінці корпоративної соціальної ефективності особливе значення мають: рівень важливості діяльності підприємства для держави і суспільства; розвиток партнерських відносин з суспільством та владою; якість життя працездатного населення (розвиток персоналу, компенсація за працю, охорона здоров'я та умови праці); співвідношення якості та вартості продукції (послуг) суб'єкта господарювання; внесок у розвиток місцевої громади; дотримання принципів добросовісної ділової практики; інформаційна відкритість підприємства та його звітність у сфері соціальної діяльності; залучення на умовах співпраці інших некомерційних організацій у здійснення соціальних проектів; ефективність проектів у соціальній сфері; природоохоронна діяльність і ресурсозбереження [5]. Загалом, поділяючи перелік визначених науковцем напрямів, вважаємо, що вимір соціальної ефективності на мікрорівні має передбачати й аналіз рівня конкурентоспроможності продукції (послуг), задоволення суспільних потреб та суспільного ставлення до підприємства та його товарів (послуг), ефективності соціального звітування, визначення коефіцієнта ефективності та терміну окупності інвестицій у соціальну сферу, порівняння рівня оплати праці (та її структури) на підприємстві із середньою на ринку, ефекту та витрат на розвиток персоналу, рівня витратомісткості продукції та використання енергетичних ресурсів.

Іншим аспектом аналізованої проблеми є прийняття рішення про доцільність чи недоцільність у подальшому висновку про трансформацію соціальної ефективності в економічну. Очевидно, що реалізація соціально орієнтованих заходів передбачає фінансові витрати, які можуть бути виражені кількісно, а, відтак, їх ефективність оцінюватися з використанням економічних методів, як правило, – як відношення корисного ефекту до витрат на його забезпечення. Але результатом соціальної ефективності часто є корисний ефект, що не підлягає кількісному вимірюванню – покращання іміджу підприємства та привабливості його продукції для споживачів та ділових партнерів, збільшення нематеріальної складової ринкової вартості суб'єкта господарювання, ініціювання державних витрат та заходів, спрямованих на стимулювання розвитку підприємств, підвищення рівня інвестиційної привабливості і т. ін. Вважаємо, що цю складову також потрібно враховувати, як і те, що неоднаковою є її роль на різних рівнях ієрархії управління локальними інтегрованими системами.

Необхідно додати, що деякі спроби теоретичного узагальнення (поєднання) економічної та соціальної ефективності вже робилися. Так, Л. Гончарук запропоновано оцінювати вплив соціальної політики на результати функціонування економічних систем у вигляді співвідношення прирістних (диференціальних) величин економічної ефективності і прирістних (диференціальних) значень інтенсивності розвитку соціальних процесів. При цьому виділено три типи впливу соціальної політики на економічний розвиток суб'єкта господарювання: позитивний, нейтральний та негативний [2]. Отже, прикладним аспектом цього підходу є динамічна оцінка ефективності, хоча в загальному вигляді він зводиться до відношення корисного ефекту та витрат.

Ю. Харазішвілі пропонує переходити від соціальної ефективності складних систем до економічної за рахунок включення першої до переліку головних інтегральних критеріїв оцінки стану розвитку об'єкта, який досліджують. Для цього соціальному, як і економічному, фінансовому, виробничому та інноваційному складникам, пропонується присвоювати відповідні вагові коефіцієнти і, таким чином, враховуватиметься їх роль у процесі інтегрального вимірювання ефективності функціонування соціально-економічної системи [11]. Слабким місцем цього методичного підходу є коректність та

науковість експертного визначення вагових коефіцієнтів складників.

У праці А. Олійника «Методологічний підхід до інтегральної оцінки ефективності науково-виробничих кластерних структур» соціальна ефективність (поряд із ринковою адаптованістю, інвестиційною привабливістю, операційною ефективністю, інноваційною активністю та ефективністю) належить до основних критеріїв інтегральної ефективності територіально-виробничих господарських систем [6]. При цьому висновок щодо її рівня (який ототожнюється із соціальною адаптованістю) виражається витратами на здійснення соціальних програм (шляхом розрахунку коефіцієнта співвідношення витрат на підвищення кваліфікації працівників та соціальні потреби до загальних виробничих витрат) і є п'ятим, заключним критерієм у запропонованій науковцем системі оцінювання та, очевидно, залежить від рівня забезпечення попередніх. Якщо охарактеризований підхід відповідає загальній логіці процесу оцінювання ефективності локальних інтегрованих систем, то її забезпечення швидше передбачає не послідовний, а паралельний процес, при якому соціальна компонента є складовою економічної ефективності, а не її наслідком. Додамо, що важливим є й аспект диференційованого порівневого оцінювання соціальної ефективності виробничо-господарського об'єднання (включно з операційним, функціональним, міжфункціональним та міжорганізаційним рівнями).

У праці [4] соціальна ефективність виробничо-господарського об'єднання ставиться на один рівень з економічною. Проте хоча у подальшому при уточненні методологічних основ оцінювання соціальна, як складова, ефективність, окремо не вивчається, а розглядається поняття соціально-економічної ефективності системи, науковці погоджуються з доцільністю градації ефектів від створення та функціонування об'єднання на рівні, виділяючи при цьому політекономічне значення (показує соціально-економічний механізм інтеграційних процесів у суспільстві та ідентифікує економічні інтереси учасників коопераційних відносин); результативність підприємництва, міжгалузевої інтеграції, взаємодії форм і видів бізнесу, поглиблення і інтернаціоналізації коопераційних зв'язків (характеризує ефективність міжгосподарських відносин та ефект збільшення доходності галузей і науково-виробничо-комерційних об'єднань); економічні переваги функціонування підприємства у складі територіального або галузевого кластера (стосується визначення ефекту залучення економічного суб'єкта до кластерної системи і визначення природи його внутрішніх економічних інтересів як мотиваційного чинника інтеграції з індикаторами ефективності у вигляді основних соціально-економічних показників розвитку підприємства). До безпосередньо соціальних індикаторів відносять зростання кількості зайнятих, збільшення заробітної плати, підвищення рівня освіти та кваліфікації працівників.

Зауважимо, що багато з підходів до оцінювання соціальної ефективності інтегрованих об'єднань не враховують її зовнішній (стосовно державних інститутів, суспільства, громадян, ринкових інституцій, середовища тощо) аспект, синергійний ефект, а також якісні характеристики як доповнення до кількісних. У цьому вбачаємо їх недолік, а також перспективні напрями подальшого вдосконалення. Крім того, потребує теоретичного обґрунтування послідовність завдань у системі заходів із забезпечення високої соціальної ефективності господарювання аналізованих систем. Адже досягти інтегральної соціальної ефективності неможливо без провадження належної для цього політики як в узгодженості між учасниками об'єднання у межах кожного з них, так і на нижчих рівнях системної взаємодії. Тому динамічно-структурна модель оптимізації (послідовності вирішення завдань) соціальної ефективності локальних інтегрованих

систем може розглядатися як сукупність складників

$$I_{SIE} \rangle I_{IOSE} \rangle I_{IFSE} \rangle I_{FSE} \rangle I_{LSE}, \quad (2)$$

де $I = \overline{0,1}$ – індекси соціальної ефективності: локальної інтегрованої системи (I_{SIE}); міжорганізаційної взаємодії (I_{IOSE}); міжфункціональної взаємодії (I_{IFSE}); функціональної (I_{FSE}); локальної (I_{LSE}). При цьому

$$I_{SIE} = \frac{\sum_{i=1}^n E1_i + \sum_{j=1}^m E2_j}{C_{SE}}, \quad (3)$$

де $E1_i$ – вартісне вираження внутрішнього (у межах інтегрованої системи) соціального ефекту за i -м напрямом; $E2_j$ – вартісне вираження зовнішнього соціального ефекту за j -м напрямом; n, m – відповідно кількість враховуваних при оцінці внутрішніх та зовнішніх характеристик (напрямів) соціальної ефективності; C_{SE} – сумарні витрати на реалізацію соціально орієнтованих заходів учасниками локальної інтегрованої системи. Водночас

$$E2 = E_S + E_P + E_G + E_M, \quad (4)$$

де E_S – вартісне вираження соціального ефекту стосовно: пайовиків, зовнішніх інвесторів та партнерів (E_S); населення району функціонування (E_P); державних інститутів (центральных, регіональних та місцевих органів влади) (E_G); інших контрагентів, зовнішніх інституцій (E_M).

Висновки. Управління розвитком локальних інтегрованих систем в АПК потребує визначення не лише економічного ефекту їх функціонування, але й соціальної ефективності. Використання запропонованої моделі, послідовності оцінки та системи оцінних показників (часткових та інтегрального) дозволяє здійснити її вимір.

Необхідність узагальнювальної оцінки рівня соціальної ефективності локальних інтегрованих систем абсолютно не відхиляє потреби у виявленні більш диференційованих, часткових її характеристик, адже саме вони (на протипагу інтегральному показнику) свідчать на слабкі місця у такому важливому секторі діяльності аналізованих систем, як соціальний. Відтак варто в кожному конкретному випадку формувати системну сукупність показників соціальної ефективності. На всіх рівнях можуть застосовуватися різні критерії ефективності системи залежно від завдань аналізу. Дати максимально об'єктивну оцінку соціальної ефективності можна лише за умов комплексного використання сукупності взаємозв'язаних і узгоджених критеріїв.

1. Валентієва, О. В. Виробничо-економічна система промисловості регіону: розвиток і шляхи підвищення ефективності функціонування (на матеріалах Полтавщини) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.01 «Економіка промисловості» / О. В. Валентієва; Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. – К., 2001. – 22 с.
2. Гончарук, Л. Я. Ефективність соціальної політики в умовах ринкових перетворень: проблеми соціалізації економічного розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.09.01 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / Л. Я. Гончарук; Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2001. – 20 с.
3. Горбатов, В. М. Конкурентоспособность и циклы развития интегрированных структур бизнеса / В. М. Горбатов. – Х. : ИНЖЕК, 2006. – 592 с.

4. *Державна* регіональна політика України : особливості та стратегічні пріоритети : монографія ; за ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 768 с.
5. *Задирака, Д. В.* Развитие социальной ответственности иностранной корпорации в нефтедобывающем регионе : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (экономика труда)» / Д. В. Задирака; Российская академия государственного управления. – М., 2007. – 27 с.
6. *Олійник, А. Д.* Методологічний підхід до інтегральної оцінки ефективності науково-виробничих кластерних структур / А. Д. Олійник // Економічний простір. – 2008. – № 18. – С. 65–73.
7. *Організація управління ефективним розвитком промислових підприємств в умовах ринкового конкурентного середовища : монографія / В. М. Гончаров, Д. В. Солоха, В. Ю. Припотень, О. А. Фесіна.* – Донецьк, 2006. – 206 с.
8. *Пилипенко, А. А.* Конкурентное поведение и интеграционный аспект стратегического учета / А. А. Пилипенко, Л. Н. Стыренко // БизнесИНФОРМ. – 2010. – № 7. – С. 150–153.
9. *Стерлингова, А. Н.* Теоретико-методологические основы уровневой интеграции деятельности компании в условиях сетевой конкуренции / А. Н. Стерлингова. – М. : Издательство МГОУ, 2008. – 201 с.
10. *Ткачук, І. Г.* Нові підходи у забезпеченні соціальної ефективності та конкурентоспроможності територіальних громад (на прикладі кластера народних художніх промислів «Сузір'я») / І. Г. Ткачук, С. О. Кропельницька // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів : зб. наук. праць. – Львів : НАН України, Ін-т регіональних досліджень, 2008. – Вип. 3 (71). – С. 177–191.
11. *Харазішвілі, Ю. М.* Теоретичні основи системного моделювання соціально-економічного розвитку України / Ю. М. Харазішвілі. – К. : ТОВ «ПоліграфКонсалтинг», 2007. – 324 с.
12. *Череп, А. В.* Діяльність підприємств промислово-фінансових груп харчової промисловості в ринкових умовах господарювання : монографія / А. В. Череп, Г. Д. Погота, К. С. Брутян. – К. : Кондор, 2009. – 304 с.
13. *Waits, M. J.* The added value of the industry cluster approach to economic analysis, Strategy development and service delivery / M. J. Waits // Economic development quarterly, 2000. – Vol. 14. – №3. – February 2000. – P. 35–50.

Отримано 31.07.2012 р.

Н. Г. Миценко

Экономическое оценивание социальной эффективности локальных интегрированных систем

В статье обоснована необходимость и предложены пути определения социальной эффективности локальной интегрированной системы. Очерчены преимущества и недостатки существующих подходов к оцениванию социальной эффективности сложных систем. Обосновано комплексный характер социальной эффективности и модель ее экономической оценки. Определена последовательность измерения социальной эффективности интегрированной системы и методика формирования ее интегрального показателя.

Ключевые слова: локальная интегрированная система, социальная эффективность, модель оценки, показатели оценки социальной эффективности, интегральная оценка социальной эффективности.

N. G. Mitsenko

The economic estimating of social efficiency of local integrated systems

The necessity is grounded and the ways of local integrated system social efficiency determination are offered in the article. Advantages and lacks of the existent ways of difficult systems social efficiency evaluation are outlined. Social efficiency complex character and its estimation model are grounded. Sequence of integrated system social efficiency measuring and method of its integral index forming are determined.

Keywords: local integrated system, social efficiency, model of estimation, indexes of social efficiency, integral estimation of social efficiency.